

SIMBOLISMUL CEREMONIILOR PUBLICE ÎN TIMPUL REGIMULUI REVOLUȚIONAR DE LA 1848 DIN ȚARA ROMÂNEASCĂ*

DANIEL GICU
(Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”)

„Ziua de azi, 11 iunie 1848, este o zi de la care începe o epohă nouă în analele Țării-Românești. Deviza populilor civilizați: libertate, egalitate, frățietate, este și deviza românilor de aici”¹, scria Aaron Florian lui G. Barițiu, descriind evenimentele de la 11 iunie 1848². „Văzând stăruințele mulțimii”, după cum notase lângă iscălitura sa, domnitorul Gheorghe Bibescu subscrisesse la programul revoluționar și formase un nou cabinet ministerial din rândurile fruntașilor revoluției. Într-adevăr, în cele 22 de articole ale Proclamației citită la Islaz³, ce avea să fie numită de către contemporani constituție, era cuprins un întreg program de emancipare și reformă, de organizare pe principii moderne a statului și societății românești.

Prezentarea celor 22 de puncte, expunerea de motive asupra lor și apelul către popor, elaborate de către Heliade Rădulescu⁴, au fost construite pe două idei proprii acestuia: ideea romantică a revoluției pentru restaurarea vechilor instituții românești⁵ și ideea revoluției în cadrul armoniei sociale și al respectului pentru ordinea constituită. Realizată „pentru binele, pentru fericirea tuturor stărilor societății, fără paguba vreuneia, fără paguba însăși a nici unei persoane”⁶, Heliade prezintă poporului această revoluție restauratoare ca o fericire universală, „un ospăț de frăție”⁷, „o cruciată a înfrățirii claselor în întru”⁸. „Foloase generale în paguba

* Material prezentat în cadrul sesiunii „Revoluția română din 1848–1849: ideologie și percepții străine”, din 11 iunie 2018.

¹ *Anul 1848 în principatele române: acte și documente*, vol. I, București, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl”, 1902, p. 540.

² În articolul de față, datele sunt exprimate pe stil vechi, după cum apar în documentele de epocă.

³ Textul *Proclamației de la Islaz* este redat în *ibidem*, p. 490–501.

⁴ Pentru discuții privind paternitatea textului *Proclamației de la Islaz*, vezi N. Bălcescu, *Opere*, Vol. 2. *Scrieri istorice, politice și economice, 1848–1852*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1982, p. 200–211. G. Zane arată că programul revoluției, adică cele 22 de puncte ale proclamației, este o operă colectivă, cu participarea lui N. Bălcescu, elaborată în cursul anilor și definitivată de către Comitetul revoluționar, în vreme ce preambulul și chemarea către țară, cuprinse în aceeași proclamație, sunt o redacție personală a lui Heliade, discutată și aprobată de același comitet.

⁵ „Toate cele 22 de articole ale constituției, toate fură proclamate în numele vechilor noastre instituțiuni”, avea să spună ulterior Heliade. I. Eliade-Rădulescu, *Instituțiile României. Tabel istoric de la Traian până în zilele noastre*, București, Tipografia „Gutenberg”, Joseph Göbl, 1894, p. 58.

⁶ *Anul 1848 în principatele române: acte și documente*, și urm., p. 491.

⁷ *Ibidem*, p. 499.

nimănu” și „respect către proprietate, respect către persoane” au devenit lozinci omniprezente în timpul regimului revoluționar din Țara Românească, ce aveau să fie ulterior parodiate. „Toată constituția de la 1848 este bazată pe aceste două principie”⁹, va spune Heliade mai târziu.

Tot lui i se datorează prezența, neașteptată într-un document politic, aproape în fiecare paragraf a invocațiilor religioase și expresiilor care să amintească anume stilul cărților bisericești: „Dumnezeu e Domnul și s-a arătat nouă; bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului”, „glasul trâmbiței îngerului mântuirii”, „pace vouă”, „dreptatea e a lui Dumnezeu”, „glasul Evangheliei”, „dreptatea Evangheliei”, „duhul lui Satan”, „temeiul Evangheliei”, „blestemele sfântului Vasile”, „îngerul Domnului”, „cu noi este Dumnezeu”; Satan „a fost un căpitan în cetele cerești și îngerii păcii și ai dragostei <î> smulseră aripile”, „Christos a înviat și s-a doborât moartea și robia”¹⁰ etc. Ulterior, Heliade afirmă că a recurs la această formă de exprimare, întrucât prin intermediul religiei nădăjduia să influențeze mai lesne pe proprietari în favoarea țăranilor¹¹. Dincolo de acest argument, într-o societate în care puțini dintre oamenii de rând știau să scrie și să citească, majoritatea lor știau să se roage, prin urmare apropierea de discursul religios oferea legitimitate programului revoluționar și eficientiza mesajul prin care poporul era chemat să susțină realizarea acestui program.

Încă de la bun început, ceremoniile publice organizate de noua administrație revoluționară pentru a transmite un mesaj politic s-au suprapus calendarului sărbătorilor religioase. La doar câteva ore după ce Bibescu semnase constituția și numise noul guvern, Departamentul Trebilor din Lăuntru trimite circulare către administrațiile celor 17 județe ce alcătuiau Țara Românească, prin care anunță noua stare de lucruri și cere să se celebreze cu solemnitate, cu prilejul primei sărbători, ziua de 11 iunie: „În ziua din 11 iunie s-a urmat cea mai măreață reformă, care s-a pomenit vreodată în această țară. [...] Românul și-a dobândit în puține ceasuri și fără cea mai mică vărsare de sânge drepturi înecate de mai multe veacuri, drepturi pentru cari tot omul este născut și pentru cari România întreagă trebuie astăzi să mulțumească lui Dumnezeu. D-ta dar, domnule cărmuitor, atât ca român cât și ca slujbaş, conformându-te cu noua stare a lucrurilor, de care vei lua înțelegere din proclamația ce vi se alătură, vei publica această proclamație în toată cuprinderea județului ce îți este încredințat, vei celebra cu solenitate această frumoasă zi cu prilejul cei dintâi sărbători, vei întinde duhul de frăție, de unire și de supunere la legi, cari cheazășuesc fericirea obștească și vei stărui cu statornicie și cu credință în împlinirea datoriilor tale”¹².

⁸ *Ibidem*, p. 500.

⁹ I. Eliade-Rădulescu, *Echilibru între antiteze*, București, Editura Minerva, 1916, vol. 2, p. 117–118.

¹⁰ *Anul 1848 în principatele române: acte și documente*, și urm., p. 490.

¹¹ I. Eliade-Rădulescu, *Echilibru între antiteze*, și urm., p. 125–126.

¹² Circularele nr. 2993–3009 din 11 iunie ale Departamentului Trebilor din Lăuntru al Țării Românești către toate administrațiile de județe. Biblioteca Academiei Române (B.A.R.) ms. rom. 3856, f. 162^{t-v}.

Primul județ în care se organizează o ceremonie publică pentru celebrarea zilei de 11 iunie este Olt. În reședința acestui județ, pentru celebrarea zilei de 11 iunie „s-a făcut Te-Deum, de față cu toți orășenii, Duminică, la 13 iunie”¹³.

Ceremonii similare s-au organizat și în celelalte județe, în următoarea zi de Duminică, 20 iunie. Administratorul de Vâlcea raportează că s-a „celebrat memorabila zi de 11 iunie cu toată solemnitatea ce merită, pentru viitorul fericit în care a făcut să intrăm. Drapele tricolore pe la 7 ore dimineața vântuiau în curtea bisericii tuturor Sfinților; toți funcționarii civili și militari se aflau înăuntru. În mijlocul nostru aveam pe Preasfințitul Arhiepiscop Nifon Sevastis, administratorul sfinteii Episcopii. După terminarea ceremoniilor religioase și a Te-deumului, Preasfinția Sa, eșind afară, a binecuvântat poporul care, plin de entuziasm, îl primi în cele mai mari aclamații de: vivat Constituția, apoi cu toții dimpreună porniră cu drapelele în mâini către lăcașul Prea sfinției Sale, unde fiecare își exprimă simțiciunile sale prin salutații convenite. Seara tot orașul fu iluminat, fiecare se socotia fericit a face ceva frumos pentru singurul izvor de fericire al inimii omenești”¹⁴.

La Călărași, raportează administratorul de Ialomița, după săvârșirea cu mare evlavie a Tedeumului, de către „Sfinția Sa părintele Protopopul Zamfir împreună și cu ceilalți preoți ai sfinteii biserici, în auzul unei numeroase mulțimi de cetățeni, atât din lăuntru cât și după din afară, în ființa și a capilor ostașilor de aici”, întreaga adunare a mers la sediul administrației județului împreună cu steagul tricolor, unde s-au ținut și „câteva toasturi în sănătatea libertății, a patriei, a fiilor săi iubitori de bine și în sănătatea Guvernului provisoriu”¹⁵.

În Focșani, se spune în adresa magistratului din oraș către Departamentul Trebilor din Lăuntru, „ziua de 11 iunie, zi de mântuire pentru toată România, s-a celebrat [...] cu măreață solemnitate. Popolul, în fruntea căruia era Președintele maghiștratuului, precedat de steaguri tricolore, s-a dus de dimineață vesel și liniștit la locuința d. Administrator, apoi la a Secretarului județului, de a salutat constituția, de unde precedați de acești fonsioneri și ceilalți ai osebitelor ramuri, toți împodobiți cu eșarpe și cocarde frumoase, a mers urmați de mulțime nenumărată în sunetul clopotelor la Catedrala Sf. Ioan, în parada cea mai elegantă. Aici îi așteptau grămezi și mai multe de oameni și dorobanți înșiruiți cu embleme patriotice, cari s-a primit cu aclamații de bucurie: Să trăiască Constituția, Guvernul vremelnice și binevoitorii țării! Părintele protopopul, urmat de mulțime de preoți, a întâmpinat la intrarea în biserică cu sfânta Cruce și cu Evanghelia pe domnul Administrator, ce era înaintea cortejului. După săvârșirea sfinteii slujbe s-a făcut Te-Deum înaintea bisericii, care toată această întindere era îndestuită de mii de oameni de toate națiile

¹³ Adresa nr. 2582 din 14 iunie a Administrației de Olt către Ministerul Trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 173^r.

¹⁴ Raportul no. 3180 din 20 iunie al Administratorului de Vâlcea către Ministerul trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 245^r.

¹⁵ Adresa no. 3436 din 20 iunie a Administratorului de Ialomița către Ministerul trebilor din Lăuntru al Țării românești. În *Monitorul Român*, I, 1848, no. 3, 1848, 6 iulie, p. 12.

și ambele sexe. Salve de puști și de tunulețe s-au slobozit din partea guardiei naționale și a dorobanților, în cinstea popoului și guvernului vremelnic”¹⁶. După încheierea slujbei religioase, steagurile tricolore au fost stropite cu aghiasmă și au fost citite discursuri de către protopop, administratorul județului, președintele magistratului și profesorul din oraș, în care s-a vorbit despre înfrățirea tuturor claselor sociale și se reaminteau drepturile cele vechi ce au fost restituite prin constituție. Alaiul s-a deplasat apoi la reședința administratorului de județ, unde „se împărțiră toaste de șampanie, și tot cu această ocazie și o câtațime de vin și pâine pe la slujitori și săraci îndestulă. Ziua a fost din cele mai vesele, ca niciodată din câte s-au serbat în acest oraș. De dimineață și până la miezul nopții, grămezi de oameni cu lăutari, cete de dorobanți, mulțime de guardiști, cântau, jucau, și viermuiau pe uliți și se salutau cu nespuse vivaturi, iar alții răspundeau cu căldură la aceste salutări: Să trăiască frăția, dreptatea, patrioții cei buni, să trăiască toată România! Seara tot orașul a fost prea frumos iluminat, o astfel de luminație n-a mai fost aici până acum, pentru că tot ce s-a făcut de locuitori, s-a făcut îndemnați de simțimentele din lăuntru, de dreptate și frăție, iar nu de silă”¹⁷.

În Brăila, transmite administratorul județului, slujba de mulțumire a fost oficiată de către protopopul județului, împreună cu toți preoții din oraș, în piața bisericii Sfinților Arhangheli, în fața unei adunări formată din toți dregători civili și militari, membrii magistraturii, întregul corp al neguțătorilor, toate corporațiile, garda națională a orașului, oștirea de linie, jandarmeria județului în port național și un număr de aproximativ patru mii de cetățeni. Clopotele răsunau în tot orașul, șalupa canonieră și corabia orașului salutând marea ceremonie cu 101 salve, ridicând și steagul tricolor, asemenea și toate bastimentele ce se aflau în port sub bandieră românească. Seara tot orașul a fost iluminat și în piața cea mare cânta muzica și poporul sălta de veselie, plimbându-se pe toate ulițele cu bună orânduială¹⁸. Lipsa incidentelor este accentuată în fiecare astfel de relatare, toate ceremoniile de celebrare a zilei de 11 iunie desfășurându-se într-o desăvârșită ordine.

În Râmnicu-Sărat, „după citirea Te-Deum-ului și sfințirea steagurilor naționale, s-au cetit mai multe cuvinte de mulțumire, împușcături nenumărate s-au slobozit, precum și salve de tunuri”; „eu – relatează administratorul județului – ajutat de noii funcționari am animat această zi de sărbătoare, și tot norodul a fost cuprins de o bucurie și entusiasm încât se vedea aceasta zugrăvită în fața-le, și toată noaptea au fost ulițele iluminate, pline de norod, veselindu-se în cântările lăutarilor și aclamații de bucurie nespuse”¹⁹. Organizarea ceremoniei din Râmnicu-Sărat avea

¹⁶ Adresa nr. 213 din 21 iunie a magistratul din Focșani către Ministerul Trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 214^{r-v}.

¹⁷ Adresa nr. 213 din 21 iunie a magistratul din Focșani către Ministerul Trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. Rom. 3856, f. 214^{r-v}.

¹⁸ Adresa din 21 iunie a Administratorul de Brăila către Ministerul Trebilor din Lăuntru al Țării Românești, în *Monitorul Român*, I, 1848, no. 3, 1848, 6 iulie, p. 12.

¹⁹ Adresa nr. 5057 din 21 iunie a Administratorului de Râmnicu-Sărat către Ministerul Trebilor din Lăuntru al Țării Românești, în *ibidem*.

să ducă și la izbucnirea unui scandal privind cheltuirea banilor publici. La 19 iulie, tistul dorobanților din județ raportează administrației plângerile adresate de către negustorii ce îi oferiseră administratorului județului pâine și vin pentru îndestularea participanților la ceremonia de sărbătorire a zilei de 11 iunie, în valoare de 320 lei, bani pe care nu îi primiseră încă²⁰. Ministrul Trebilor din Lăuntru răspunde că acei bani, împreună cu alții, îi fuseseră trimiși administratorului Scarlat Filipescu, care între timp fusese înlocuit de la conducerea județului, și că ar trebui recuperați, în mod formal, de la acesta.

De asemenea în Gorj, după săvârșirea liturghiei s-a ținut Te Deum în fața catedralei; la ceremonie au asistat „cetelor dorobănțești, cu steagurile colorate cu culorile nației, și obștea orășenească, între cari erau și mai mulți săteni de la învecinatele sate”²¹. În piața orașului s-au ținut apoi discursuri în care se subliniau frăția și dragostea ce domnesc acum în societate, precum și lipsa de tulburări cu care s-au realizat atât revoluția, cât și ceremonia de celebrare.

În Prahova, pe 2 iulie, după revenirea guvernului provizoriu și înlăturarea, la 30 iunie, a căimăcămiei, se „serbează restatornicirea constituției cu Te-Deum la toate bisericile cetății, aflându-se de față și toți enoriașii mahalalelor”²².

„De ce oare să se serbeze revoluția numai față cu ciocoi ce se află prin orașe și nu înaintea popoului din județe?” – se întreba A.G. Golescu într-o scrisoare către Ștefan Golescu, din 9 iulie. „Popolul este singura putere a noastră, nu cruțați dar de a-l aduna cât se va putea mai adeseori și în mai multe locuri, ca mai mulți să poată lua parte la acele adunări comunicătoare de fiori electrici pentru libertate și naționalitate”²³. Într-adevăr, încă din 18 iunie, guvernul provizoriu hotărâse numirea unor comisari în județe, care să facă propagandă revoluționară la sate²⁴. Pentru că rata analfabetismului era mai ridicată în spațiul rural, comisarii de propagandă au făcut într-o și mai mare măsură apel la ceremoniile publice pentru a transmite mesajul politic al noului guvern revoluționar. Pentru a sugera țăranilor că regimul revoluționar reprezintă un nou început, Te Deum-ul săvârșit în orașe a fost înlocuit cu sfeștania, slujbă religioasă oficiată la începerea unei noi activități sau la darea în folosință a unei construcții. Astfel, în instrucțiunile pentru comisarii de propagandă se specifica: „Spre a întări mai mult în inimile tuturor maiestatea acestei regenerații naționale, se va îngriji ca prin toate satele, adunându-se toți locuitorii la biserică, să se facă mai întâi o sfeștanie mulțumitoare către Dumnezeu,

²⁰ Raportul nr. 5682 din 19 iulie al Administratorului de Râmnicu-Sărat către Ministerul trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 332^r.

²¹ Adresa nr. 2733 din 23 iunie a Administratorului de Gorj către Ministerul trebilor din Lăuntru al Țării Românești. *Monitorul Român*, I, 1848, no. 4, 12 iulie, p. 13.

²² Raportul nr. 4703 din 4 iulie al Administratorului de Prahova către Ministerul trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 314^r.

²³ *Anul 1848 în Principatele Române*, vol. II, și urm., p. 372.

²⁴ *Documente privind revoluția de la 1848 în țările române. B. Țara Românească, 12 martie 1848 – 21 aprilie 1850*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1983, p. 25–27.

în care să se pomenească numele popoului la toate miroanele și la «mântuește, Doamne, norodul tău». După sfârșirea sfeștaniei și stropirea aiasmei, să se citească cele 21 de puncturi ale Constituției, cari s-au jurat de popoul din București, pe Câmpul Libertății»²⁵. Țăranii urmau apoi să depună un jurământ de credință, în numele lui Dumnezeu și pe sfânta cruce, față de nația română. Ceremonia continua apoi cu arderea „exemplarelor împărțite de fostul guvern, fiindcă sunt împotrivoare noilor așezăminte folositoare și mântuitoarelor, și acele exemplare să se arză în fața tuturilor sătenilor în ziua sărbătorii înaintea bisericii și să se înalțe pe acel loc un steag național cu trei colori»²⁶. Simbolismul ceremoniei nu a scăpat țăranilor, aceștia îmbrățișând, uneori cu entuziasm, programul revoluționar, sau respingându-l.

Constantin Brezoianu, comisar în Muscel, în satele din plaiul Nucșoara, ia sătenilor jurământul de devotament față de constituție și arde hârtiile cu porunci ale vechiului regim. Entuziasmul țăranilor „a fost peste toată așteptarea”. În timp ce comisarul le explica programul revoluționar, țăranii ridicau „din când în când mâinile către cer, rugând pe bunul Dumnezeu să îndelungească zilele tuturor acelor ce s-au gândit la dânșii”²⁷. După încheierea sfeștaniei, comisarul din plășile Borcea și Balta (județul Ialomița) explică constituția, îi pune pe săteni să jure că vor fi credincioși patriei, arde toate hârtiile vechiului regim și înalță stindardul tricolor²⁸. D. Florescu, comisar în Prahova, informează pe N. Bălcescu că, deși a găsit în plaiul său o situație tulbure, a procedat conform cu instrucțiunile: a făcut la mănăstirea Brebu o adunare de aproape 300 de țărani și în cadrul unei serbări a luat jurământul, a sfințit steagul tricolor și l-a înălțat pe turnul bisericii²⁹. C. Manega, comisar din Romanați, raportează că sătenii, „în urma săvârșirii sfinte slujbe a sfeștaniei, au primit cu toții într-o glăsuire și jurământul prescris în instrucție, care s-a citit de toți preoții, ce se aflau în sat, îmbrăcați în odăjdii, sub arme și stindarde naționale”³⁰. Consideră că „toți locuitorii acestei despărțituri se află acum plini de cea mai mare mulțumire pe această constituție, ba încă făgăduesc că cu cel mai mare sacrificiu al vieții lor s-ar împotrivi nu numai celui ce va cerca a strica această sfântă lege, ci și aceluia ce va bârfi împotriva-i”. Un alt comisar din același județ îl informează pe Ministrul din Trebilor din Lăuntru că țăranii, convinși de „foloasele ce așteaptă pe fiecare fără paguba nimănui, de dreptatea și frăția ce ar putea domni

²⁵ *Anul 1848 în principatele române: acte și documente*, vol. III, și urm., p. 105–106.

²⁶ *Ibidem*, p. 106.

²⁷ Raportul nr. 1 din 12 iulie al comisarului de propagandă în plaiul Nucșoara (județul Muscel), C. Brezoianu, către Ministerul Trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 358^r–359^r.

²⁸ Raportul nr. 28 din 17 iulie al comisarului de propagandă din plășile Borcea și Balta (județul Ialomița) către Ministerul Trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 352^{r-v}.

²⁹ Adresa no. 4 din 21 iulie a comisarului de propagandă din județul Prahova, D. Florescu, către Nicolae Bălcescu, secretarul guvernului provizoriu, în *Anul 1848 în Principate Române*, vol. II, și urm., p. 667–668.

³⁰ Raportul nr. 1 din 26 iulie al comisarului de Romanați, C. Manega, către Ministerul Trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 417^{r-v}.

între toți românii în urma Constituției nu-și mai puteau opri bucuria ce simția sufletul lor în niște asemenea momente de solemnitate pentru dânșii”³¹. Unul din comisarii de propagandă din județul Olt deșteptă în locuitorii din plasa Șerbăneștilor „așa de mult acele sentimenturi nobile adormite până acum de jugul tiraniei, că singuri cerură a li se citi o sfeștanie, strigară cu toții să trăiască constituția și în cele după urmă săvârșiră, în cea mai mare solenitate, și jurământul că o vor apăra din toate puterile și chiar cu perderea vieții lor”³². Și în satele din județele Teleorman³³ și Olt³⁴ săvârșirea sfeștaniei, arderea exemplarelor împărțite de fostul guvern și înălțarea stindardului tricolor au fost însoțite de aclamații de bucurie. Țăranii din Vâlcea, după citirea proclamației și sfințirea steagurilor naționale, aclamă guvernul revoluției care i-a scăpat de jugul robiei³⁵. Costache Pădeanu, comisar de Mehedinți, în plasa Motrului-de-jos, sub steagul libertății, ia jurământul sătenilor „pătrunși de fericirea ce izvorăște din constituție”³⁶.

Pe de altă parte, administratorul județului Muscel, raportează Ministrului Trebilor din Lăuntru că în fiecare sat din plaiul Nucșoara (unde comisarul de propagandă fusese uimit de entuziasmul cu care țăranii aderaseră la programul revoluționar) s-au găsit doi, trei săteni care s-au opus formării „străzii regulate” (așa cum numise comisarul garda națională) zicând: „Nu vrem, domnule, că ni se făgăduiesc aceste îmbunătățiri numai și numai ca să ne trimiteți să ne batem cu Muscalii și cu Împăratul Nicolae”³⁷. La cererea comisarului de a aplica „pentru vreo două sate măcar ceva măsuri polițienești” ca să-i convingă pe țărani, administratorul județului răspunde că astfel de măsuri nu sunt potrivite, fiind nevoie să-i convingă cu vorba bună pe săteni de avantajele constituției. Din același județ, comisarul plășii Râurilor, Răducanu Burdeanu, raportează că țăranii din cele șase sate în care își desfășurase până atunci activitatea de propagandă primiseră cu bucurie constituția, dar că „în fiecare aclamație de bucurie, se zărește oarecare îndoială în chipul lor, și murmure destule. Nu vor nici într-un chip să primească jurământul și armele. [...] Iar cât pentru satele Piscani și Negreni, s-au împotrivit cu totul, fără să poci săvârși nici măcar sfeștania urmată cu celelalte”³⁸. Drept urmare, Ministrul Trebilor din Lăuntru

³¹ Scrisoarea din 26 iulie a comisarului de Romanați, D. Oprinie (Oprescu), către Ministerul trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 397^{r-v}.

³² Raportul nr. 3355 din 26 iulie al administrației de Olt către Ministerul trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3858, f. 90^r.

³³ Raportul nr. 4 din 27 iulie al comisarului de Teleorman, Andrei Daniil, către Ministerul trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 398^r–399^r.

³⁴ Raportul nr. 2 al comisarului de propagandă din Olt, C. Paleologu, către Ministerul trebilor din Lăuntru al Țării românești. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 597^r–598^r.

³⁵ Raportul nr. 11 din 6 august al comisarului de Vâlcea, C. Cutcutache, către Ministerul trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 459^{r-v}.

³⁶ Raportul nr. 4 din 6 august al comisarului de Mehedinți, Costache Pădeanu, către Ministerul trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 515^{r-v}.

³⁷ Adresa nr. 3411 din 16 iulie a Administrației de Muscel către Ministerul trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 351^r.

³⁸ Raportul nr. 1 din 11 iulie al comisarului de propagandă al plășii Râurilor (jud. Muscel) R. Burdeanu către Ministerul trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3858, f. 62^{r-v}.

trimite o adresă administratorului de Muscel prin care îi cere să ia „grabnice măsuri pentru supunerea celor din urmă sate la îndeplinirea dispozițiilor stăpânirii de acum”³⁹. A. Dedo, comisar în Muscel, ridică în satele din plasa Dâmboviței stindardul libertății, sfințit de preotul satului, care citește și o „rugăciune de mulțumire către prea puternicul Dumnezeu pentru dezrobirea neamului român”. Nu i-a putut însă convinge pe săteni să depună jurământul, fiind de părere ca acest act să se săvârșească „după adunarea generală constituantă, când atunci va cunoaște tot românul binele ce-l așteaptă și cu toată încrederea va urma povețele Guvernului”⁴⁰. Damian Duțulescu și C. Burlan, comisari în Vlașca, raportează că țărani refuză să primească stindarde și nu vor să ardă hârtiile vechiului regim⁴¹.

La 13 iunie, odată cu abdicarea domnului Gheorghe Bibescu și constituirea unui guvern provizoriu, care a preluat conducerea statului, în Țara Românească a fost instaurat pe deplin un regim revoluționar. Pentru a-și consolida situația atât pe plan internațional, cât și pe plan intern, guvernul provizoriu, a cărui președinție fusese încredințată, din aceleași motive de oportunitate politică mitropolitului Neofit, trebuia să se legitimeze ca având puterea de la popor. De aceea, alegerea membrilor săi, precum și adoptarea tuturor deciziilor importante ulterioare au avut loc în urma organizării unor adunări publice. Cu ajutorul poliției și garnizoanei din București, guvernul și-a demonstrat abilitatea de a mobiliza masele, organizând la 15 iunie, pe Câmpia Filaret, o adunare la care au participat, potrivit estimărilor contemporane, circa 20 000 de oameni⁴².

După discursul rostit de Ion Voinescu II, a urmat ceremonia sfințirii stindardelor naționale și depunerea jurământului de către cei prezenți, inclusiv miliția (garnizoana din București), că vor apăra constituția și țara. În decretul prin care Câmpul Filaretului era redenumit Câmpul Libertății, guvernul provizoriu justifica schimbarea numelui prin dorința „de a se păstra neștersă aducerea aminte a solemnității serbate în 15 iunie în Câmpul Filaretului, solemnitate în care toate clasele societății se înfrățiră și jurară credință voinței poporului”⁴³.

Ceremonia nu fusese totuși lipsită de incidente, într-un articol apărut în „Pruncul Român” din 17 iunie, C. I. Arion incriminându-i pe cei care, la 15 iunie, la serbarea de pe Câmpul Filaretului au vrut un alt șef al gărzii naționale decât cel propus de guvernul provizoriu⁴⁴.

³⁹ Adresa nr. 4833 din 30 iulie a Ministerului Trebilor din Lăuntru al Țării Românești către Administrațiunea de Muscel, despre refuzul satelor Piscani și Negrani de a serba noua constituție. B.A.R. ms. rom. 3858, f. 63^r.

⁴⁰ Raportul nr. 1 din 19 iulie al comisarului plășii Dâmboviței (județul Muscel), A. Dedo, către Ministerul Trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3858, f. 64^{r-v}.

⁴¹ Raportul no. 73 din 24 august al comisarilor de Vlașca, D. Duțulescu și C. Burlan, către locotenența domnească a Țării Românești. În *Anul 1848 în principatele române: acte și documente*, vol. III, și urm., p. 645–647.

⁴² „Gazeta de Transilvania”, XI, nr. 50, 21 iunie 1848, Brașov, p. 206.

⁴³ Decretul nr. 17 din 17 iunie al guvernului provizoriu al Țării Românești. În *Monitorul român*, I, 1848, nr. 1, 19 iunie, p. 3.

⁴⁴ „Pruncul Român”, I, 1848, no. 2, 17 iunie, p. 7.

Trecerea Dunării la 19 iulie de către armata otomană, împreună cu comisarul special al Porții, Suleiman pașa, face ca, la 20 iulie, să se organizeze o nouă adunare populară pe Câmpul Libertății, în care poporul român protestează împotriva încălcării drepturilor țării. Tot poporul este cel care alege, în urma unei noi adunări pe Câmpul Libertății, la 23 iulie, locotenenta domnească ce a înlocuit, la dorința lui Suleiman pașa, guvernul provizoriu. Și din nou, pe 25 iulie, poporul român a aprobat pe Câmpul Libertății reducerea numărului membrilor locotenenței de la șase la trei.

Pe lângă poporul bucureștean, la aceste adunări au participat și delegații venite din toate județele țării. Ministrul Trebilor din Lăuntru ceruse fiecărui administrator de județ să trimită în capitală câte doi locuitori din fiecare sat, împreună cu preotul lor⁴⁵. În decretul no. 424 din 11 august al locotenentei domnești, se afirma: „Văzând cererea ce fac locuitorii veniți pentru propagandă, de a li se face despăgubire de cheltuielile ce au făcut cu venirea și întoarcerea lor, Locotenenta decretă a se da fiecăruia din acei săteni câte parale 20 pe zi din cutiile satelor”⁴⁶.

Implicarea guvernului în organizarea acestor adunări a presupus nu doar preocuparea pentru numărul participanților, ci și față de cei care țineau discursuri la astfel de adunări. Doi redactori ai ziarului „Popolul Suveran” se plâng, în numărul din 30 iulie, că au vrut să țină și ei cuvântări la adunarea de pe Câmpul Libertății, dar nu au fost lăsați, fiindcă poporul nu i-ar fi aplaudat și nu ar fi știut ce să spună⁴⁷.

Situația este sugestivă pentru pericolul potențial pe care adunările publice îl pot reprezenta la adresa celor care le organizează. Participanții la ceremoniile publice pot combate scopurile urmărite de organizatori sau pot încerca să folosească ceremoniile în scopuri proprii. Conform decretului guvernului provizoriu din 9 iulie, prin care se cerea funcționarilor statului să depună jurământul pe constituție⁴⁸, administratorul județului Dâmbovița adună toți funcționarii și cetățenii în fața sfintei mitropolii din Târgoviște în scopul organizării ceremoniei depunerii jurământului. Doi dintre funcționari iau însă cuvântul și refuză să depună jurământul, susținându-și refuzul cu argumente preluate chiar din discursul revoluționar. Mai exact, în presa revoluționară apăruse știrea că, la sosirea sa în Țara Românească, Suleiman pașa va aduce și

⁴⁵ Raportul no. 3 din 26 iulie al comisarului de Brăila, N. Nennovici, către Ministerul Trebilor din Lăuntru al Țării Românești, prin care anunță că s-a conformat adresei nr. 3326 a administratorului județului Brăila și ordinului ministrului Trebilor din Lăuntru din 18 iulie, trimițând „preoții și locuitorii fruntași din satele jos însemnate ale plasei Bălții, ce sunt necesari a se afla față la 1 august în București cu acturile de mulțumirea ce au a aduce M. S. Sultanului pentru acordarea drepturilor reclamate de poporul român prin revoluția de la 9 și 11 iunie”. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 401^{r-v}.

⁴⁶ Decretul no. 424 din 11 august al locotenentei domnești a Țării Românești către Ministerul Trebilor din Lăuntru. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 449^r.

⁴⁷ „Popolul Suveran”, I, 1848, nr. 14, 30 iulie, p. 55–56.

⁴⁸ Decretul no. 205 din 9 iulie al guvernului provizoriu pentru depunerea jurământului pe constituție. B.A.R. ms. rom. 3858, f. 53^r și circularele nr. 4205–4221 din 10 iulie ale Ministerului Trebilor din Lăuntru către administratorii tuturor județelor din Țara Românească, pentru săvârșirea jurământului pe constituție, conform decretului nr. 205 al guvernului provizoriu, B.A.R. ms. rom. 3858, f. 54^{r-v}.

firmanul prin care Înalta Poartă recunoștea constituția⁴⁹. Cum comisarul otoman nu sosise încă, iar firmanul nu fusese publicat, aceasta îi face pe cei doi funcționari să afirme că nu numai respectul față de stăpânire, dar și religia îi împiedică să săvârșească jurământul. Teama de stăpânire îi împiedică să jure pe un document ce nu fusese încă recunoscut oficial de aceasta, iar religia îi împiedică și ea să jure, căci constituția se sprijină pe Evanghelie, iar aceasta spune: „ce este al lui Dumnezeu să dăm, și ce este al Împăratului asemenea”. „Prin urmare – continuă firul argumentelor unul dintre funcționari – dacă dreptatea și frăția este în triumful ei, nici domnul Guvern, nici publicul ce este de față înaintea jertfelnicului nu mă poate osândi pentru neprimirea jurământului”⁵⁰. Cu „acea întristare ce simte inima adevăratului român în asemenea împrejurări”, administratorul județului raportează că în urma acestui discurs mulți dintre cetățenii prezenți la ceremonie au refuzat să mai depună jurământul.

Considerate mijloace eficiente de a mobiliza masele, noile simboluri revoluționare importate din spațiul occidental, în special cel francez, precum cocardele și tricolorul au fost din plin utilizate în timpul ceremoniilor publice organizate de regimul revoluționar din Țara Românească. Drapelul național tricolor a fost arborat la toate adunările publice în care au fost prezentate poporului prevederile constituției ori s-a depus jurământul față de noul regim, sfințirea tricolorului contopindu-se cu omagierea triumfului revoluției.

Unul din primele decrete emise de guvernul provizoriu a avut drept scop fixarea drapelului național. Decretul emis la 14 iunie 1848 prevedea că „steagul național va avea trei culori: albastru, galben și roșu. Deviza română care va fi scrisă atât pe steaguri cât și pe monumente și decretele publice se va compune din aceste două cuvinte: Dreptate, Frăție”. Sensul cuvintelor constituind deviza a fost precizat chiar prin decretul referitor la alcătuirea steagului: „Dreptatea cea strălucitoare care luminează omenirea și o povățuiește în calea binelui voiește ca oamenii să fie mai întâi slobozi și deopotrivă și frăția acest sentiment străbun românesc leagă inimile pentru folosul obștesc”⁵¹. O lună mai târziu, văzând că nu s-a înțeles cum trebuie făcute stindardele naționale, guvernul provizoriu emitea un nou decret referitor la componența drapelului, în care se preciza: „Lângă lemn vine albastru, apoi galben și apoi roșu fălfăind”⁵².

Noul drapel menținea culorile steagului armatei introduse în 1834, fiind inversată poziția lor (până atunci roșu era plasat în partea superioară). Se considera că aceste

⁴⁹ Articolele din „Pruncul Român”, nr. 11, 9 iulie 1848 și „Popolul Suveran”, nr. 5, 9 iulie 1848, despre primirea constituției de către sultan și despre recunoașterea lui Ion Ghica în calitate de reprezentant al Țării Românești la Constantinopol.

⁵⁰ Raportul nr. 4346 din 18 iulie al administratorului de Dâmbovița, C. Ciocârlan, către Ministerul Treburilor din Lăuntru al Țării Românești. Raportul are anexată transcrierea discursului ținut de Michail Vlădescu. B.A.R. ms. rom. 3858, f. 81^r-82^r.

⁵¹ Decretul no. 1 din 14 iunie al guvernului provizoriu, în „Monitorul Român”, I, 1848, no. 1, 19 iunie, p. 1-2, București.

⁵² Decretul nr. 252 din 13 iulie al guvernului provizoriu al Țării Românești, în „Monitorul Român”, I, 1848, no. 6, 19 iulie, p. 23.

culori ar fi existat demult, dinainte și după recunoașterea Porții ca putere suzerană. Celelalte modificări erau expresia convingerilor democratice ale revoluționarilor pașoptiști: a fost înlăturat însemnul domnitorului anterior constând în cifra domnească încoronată, înconjurată de o ghirlandă din frunze, s-a introdus deviza revoluționară „Dreptate, Frăție”, iar în vârful hampei s-a plasat acvila cruciată redată însă fără coroană, acest element fiind interpretat ca dovada originii comune a românilor de pe teritoriul fostei Dacii și al continuității⁵³.

Ca fiecare reformă propusă de regimul revoluționar, văzută ca restabilire a unui vechi drept al țării, și noile simboluri revoluționare erau considerate a fi o reactualizare a unor vechi simboluri românești, folosite în vechime de strămoși. În nota adresată la 16 iulie trimisului extraordinar al Porții, Suleiman pașa, ministrul Trebilor din Afară al Țării Românești, încercând să răspundă bănuielilor comisarului otoman privind utilizarea în scop revoluționar a tricolorului, ca simbol al transformărilor înnoitoare introduse în societatea românească, afirma că „cele trei culori naționale au fost dintotdeauna culorile distinctive ale Valahiei, înainte și după recunoașterea Sublimei Porți ca putere suzerană; străbunii noștri le purtau pe pavilionul lor și pe steaguri. Ele nu sunt, așadar, un împrumut sau o imitație din prezent și nici o amenințare pentru viitor”. Ministrul român îi cerea trimisului Porții să vadă în tricolor doar „intenția legală manifestată cu voce tare de către țară de reconstituire a trecutului pe bazele vechi, după tratatele sultanului Baiazid și Mahomed II”⁵⁴.

Uneori, poporul vede însă o altă semnificație a stindardelor tricolore, sugerată poate și de utilizarea în deceniul anterior de către armată a unui steag similar. Comisarii de propagandă din Argeș raportează că țărani din plasa Piteștilor, îndemnați de preoți, refuză „a primi stindardele libertății, sub deosebite vane cuvinte, că aceste sunt simbole de resbele”⁵⁵. Aceiași comisari remarcă cu stupefacție convingerea țăranilor „că puterea suzerană a țării este imperatorul rus, iar nu poporul, care se reprezintă de Guvern”.

Pentru a inocula loialitatea față de regimul revoluționar, guvernul a pus în scenă spectacole bine regizate ce comemorau evenimente-cheie din desfășurarea revoluției. La 20 iunie 1848, la București, guvernul provizoriu a organizat ceremonia de înmormântare a victimelor încercării contrarevoluționare din ziua precedentă, la care au participat, potrivit relatării consulului englez R. G. Colquhoun⁵⁶, peste 20 000 de persoane, muzica fiind cântată de fanfara ștabului. În calitate de membru al guvernului provizoriu, Heliade Rădulescu ține un discurs în care vorbește din nou

⁵³ Maria Dogaru, *Tricolorul și cocardele în contextul luptei revoluționarilor pașoptiști*, în „Revista de Istorie”, Tom 31, no. 5, 1978, p. 861–862.

⁵⁴ *Anul 1848 în principatele române: acte și documente*, vol. II, și urm., p. 539.

⁵⁵ Raportul nr. 10 din 7 august al comisarilor extraordinari din județul Argeș, T. Turnavitu și I.I. Michăianu, către Ministerul Trebilor din Lăuntru al Țării Românești. B.A.R. ms. rom. 3856, f. 458^{r-v}.

⁵⁶ *Călători străini despre țările române în secolul al XIX-lea*, Serie nouă, vol. V, București, Editura Academiei Române, 2009, p. 185.

despre iertarea creștină și înfrățirea tuturor claselor sociale⁵⁷. De data aceasta însă, poporul nu a mai apreciat în aceeași măsură frazeologia împăciuitoare a lui Heliade.

O altă ceremonie publică cu un puternic impact asupra contemporanilor a fost arderea, la 6 septembrie, a Regulamentului Organic și Arhondologiei. Nu era însă pentru prima oară când adepții revoluției realizau o astfel de ceremonie. Diplomatul rus Duhamel își amintește că una dintre primele acțiuni ale guvernului provizoriu, după fuga lui Bibescu, a fost arderea Regulamentului Organic⁵⁸. Pentru Duhamel, această acțiune a fost făcută în scopul de a arăta, în chipul cel mai neîndoielnic, că revoluția era îndreptată în principal împotriva Rusiei. Ceremonia din 6 septembrie este descrisă atât în presa revoluționară, cât și în rapoartele consulilor străini aflați în București. Consulul britanic, R. G. Colquhoun, ne spune că știrea potrivit căreia noul comisar otoman, Fuad efendi, vine să reinstaureze vechea ordine și Regulamentul Organic a produs o stare de excitație în rândul poporului din București⁵⁹. În jurul prânzului, poporul a trimis o deputație la guvern, cerând exemplarul original al Regulamentului Organic și Arhondologiei. Locotenenta s-a declarat împotriva oricărui act de violență ce nu ar fi avut ca efect decât iritarea comisarului otoman și a trimisului Rusiei. Poporul nu a ținut însă cont de împotrivirea locotenentei și, după ce a obținut cele două cărți, le-a pus pe un dric, învelite în postav negru și a pornit spre reședința mitropolitului, acompaniat de marșul funerar cântat de orchestră și în sunetul clopotelor bisericilor. Alaiul, format din peste 10 000 de oameni, s-a oprit în dreptul consulatului rusesc, „ca și când ar fi tămâind pe răposai”⁶⁰. „Pruncul Român” numește și liderii revoluționari care au organizat această ceremonie (C. Bolliac, C. Aristia și I.C. Brătianu) și care au ținut discursuri în curtea casei mitropolitului, explicând că, prin arderea acestor exemplare, poporul dorește „să-și arate voința de a se nimici pentru totdeauna Regulamentul”⁶¹. Cel ales să săvârșească acest act solemn a fost, în mod simbolic, un țaran, căci această categorie socială fusese cea care pătimize cel mai mult în urma adoptării Regulamentului. După ce Regulamentul și Arhondologia au ars, cenușa lor a fost împrăștiată. De la balcon, mitropolitul, îmbrăcat cu patrafirul și cu crucea în mână, a blestemat ambele cărți, aruncând anatema asupra celor ce vor încerca să reinstaureze vechea stare de lucruri. „Cât țină acest act solemn,” se spune în articolul din „Pruncul Român”, „tot poporul era cu capul gol în genunchi. Iar după sfârșirea lui muzica militară cântă Marseillesa”⁶².

Dincolo de mesajul transmis în plan extern, atașamentul față de cauza revoluției, ceremonia din 6 septembrie avea drept scop transmiterea, la nivel simbolic, și a unui puternic mesaj în plan intern. Insistența de a arde atât toate

⁵⁷ „Popolul Suveran”, I, 1848, nr. 3, 28 iunie, p. 10–11.

⁵⁸ *Călători străini despre țările române în secolul al XIX-lea*, și urm., p. 230.

⁵⁹ *Documente privind revoluția de la 1848 în țările române*, și urm., p. 186–187.

⁶⁰ „Gazeta de Transilvania”, XI, 1848, nr. 75, 13 septembrie, Brașov, p. 312.

⁶¹ „Pruncul Român”, I, 1848, no. 37, 7 septembrie, p. 149.

⁶² *Ibidem.*, p. 150.

exemplarele tipărite, de la toate ministerele, cât și manuscrisul original al Regulamentului Organic, arată că nu doar în mediul rural, ci și în rândul maselor din mediul urban cartea încă mai avea conotații sacre și magice, atât la nivelul exercitării puterii politice, cât și la nivelul vieții de zi cu zi. Trimișii la sate ai guvernului provizoriu au folosit cuvântul scris pentru declarații nu deoarece țărani știau a citi, ci pentru că erau mai impresionați să le vadă scrise. Raportând Departamentului Trebilor din Lăuntru că a citit locuitorilor, ce se bucură de constituția ce le asigură libertate, egalitate și fraternitate, toate declarațiile guvernului provizoriu, administratorul județului Prahova, I. D. Negulici, este însă de părere că ar fi mai bine să i se trimită și exemplare tipărite ale acestor declarații⁶³. Gh. Călinescu, profesor în Târgu Jiu, solicită Departamentului Instrucției Publice exemplare tipărite din proclamația revoluționară spre a le difuza în rândul sătenilor, „căci deși am explicat cele două zeci și unu de articole, dar fac mai mult întâmpănare sătenilor văzându-le tipărite”⁶⁴. Arderea manuscrisului original al Regulamentului Organic marca așadar, la nivel magico-ritualic, dispariția acestuia și imposibilitatea repunerii sale în funcțiune.

De altfel, noua stăpânire instaurată la 13 septembrie, văzând „că cei ce ocupează posturile acestui Prințpat, atât administrative și judecătorești, cât și celelalte, sfiindu-se de jurământul săvârșit la 15 ale trecutului iunie în câmpul Filaretului, iar mai vârtos de repetiția acestuia urmată la 6 ale curgătoarei luni, în curtea locuinței Mitropolitului (când s-a și ars manuscriptul orighinal al Regulamentului și Archondologia), cu adăugire de afurisenie și anatemisire asupra celor ce vor voi să mai cârmuiască țara după legiurile Regulamentului, precum s-a obștit prin publicațiile tipărite chiar din acea zi, 6 septembrie, către popoul Țării Românești, se socotesc legați și se muștră de cuget a întreprinde orice lucrare fără bisericească dezlegare”, cere mitropolitului Neofit al Ungro-Vlahiei „a-i dezlega de acest jurământ și afurisenie căci se împiedică neapăratele lucrări ale oblăduirii, întemeiate pe dispozițiile Regulamentului”⁶⁵. Argumentând că, atât ceremonia din 6 septembrie, cât și jurămintele pe constituție s-au făcut „silnicește”, mitropolitul anunță că jurămintele și legăturile de afurisenie și anatemizare sunt nule, atât din punct de vedere legal, cât și canonic, cerând funcționarilor „ca fără vreo muștrare de cuget să se apuce fiecare de îndeletnicirea, slujba, sau orice fel de întreprindere va avea, fără nici un fel de îndoială”. „Aceasta scriem”, cuvintele cu care se încheie scrisoarea mitropolitului Neofit, marchează încă odată puterea magică a textului scris. Două zile mai târziu, căimăcămia Țării Românești trimite scrisoarea mitropolitului poliției din București, cerând să se tipărească 950 de exemplare

⁶³ Raportul nr. 4337 din 10 iunie al administratorului de Prahova către Ministerul Trebilor din Lăuntru al Țării Românești. În *Documente privind revoluția de la 1848 în țările române*, și urm., p. 21–22.

⁶⁴ Raportul nr. 85 din 3 iulie către Departamentul Instrucției Publice, în *ibidem*, p. 63.

⁶⁵ Scrisoarea pastorală din 15 septembrie a mitropolitului Neofit al Ungro-Vlahiei. În *Anul 1848 în principatele române: acte și documente*, vol. IV, și urm., p. 390–392.

„spre a se împărți în tot coprinsul capitalei [...] lipindu-se și pe la toate răspântiile ulițelor pentru o mai obștească cunoștință”⁶⁶.

Pentru a transmite un mesaj politic și a inocula loialitatea față de noul regim, revoluționarii au pus așadar în scenă spectacole bine regizate, folosind simboluri importate din spațiul occidental, în special cel francez, precum steagurile și cocardele tricolore, pentru a întări mesajul lor. Pentru că simbolismul religios era bine ancorat în mentalul colectiv al poporului de rând, guvernul revoluționar a utilizat din plin, pe lângă noile simboluri revoluționare, și gesturi cu o binecunoscută semnificație religioasă.

Dincolo însă de scopul imediat declarat, fie că era vorba de celebrarea unui eveniment, a unei instituții sau de explicarea unui principiu politic, obiectul ceremoniilor publice din timpul regimului revoluționar de la 1848 din Țara Românească era însăși societatea. Principala funcție a ceremoniilor publice a fost aceea de a prezenta și a construi o societate fraternă, în care toate diferențele erau armonizate.

THE SYMBOLISM OF PUBLIC CEREMONIES DURING THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT OF WALLACHIA IN 1848

Abstract

After Prince Gheorghe Bibescu abdicated on June 13th 1848, the revolutionary government which took the power in Wallachia needed to prove its legitimacy, both externally and internally. Because of the high illiteracy rate among the common people in Wallachia, a more effective means of reaching a wider public for political purposes was the use of public ceremonies. This aims to analyze both the revolutionary symbolism used in the public ceremonies, meant to mobilize the masses, as well as how these ceremonies mixed the new revolutionary with popular and religious symbols and festivities.

Keywords: the revolution of 1848 in Wallachia; revolutionary government; public ceremonies; revolutionary symbolism; religious symbolism.

⁶⁶ Adresa no. 26 din 18 septembrie a Căimăcămiei Țării Românești către Poliția Capitalei. În *Anul 1848 în Principatele Române*, vol. IV, p. 422.